

DE HELLESTROOM

Kaaskerke stortte ineen... 't Was een klein, klein dorpje vlak tegen de Hooge Brug, maar 't lag er zoo vriendelijk...

Slechts zes, zeven huizen omringden het kerkje, dat zijn toren boven de weiden verhief, doch hun daken en gevels deuren en vensterblindes brachten een vroolijke kleur in 't landschap. Hoe kan immers een enkele hoeve reeds een vlakke toeien?

Den 17en October trokken de meeste bewoners heen. Sommigen bleven langer, en een landbouwer werd zelfs in deze dagen van den Duitschen overtocht, door den vijand meegevoerd en te

Beerst gevangen gezet. Maar blijven was schier onmogelijk... Vooreerst schuifelden daar de granaten en Kaaskerke werd geweldig beschoten, want aan de halte had admiraal Ronarch zijn hoofdkwartier en in de pastorie zat de staf van ons geschut... En wat wisten de Duitschers niet in een tijd, toen men ten onzent wel veel zonderlinge, maar weinig doeltreffende maatregelen tegen spionage nam.

De Fransche mariniers zagen bovendien ook liever de hielen der dorpelingen dan hun teenen. De burgemeester, die in een schoon huis aan den steen-

weg rentenierde, had natuurlijk niets meer te vertellen. De soldaten namen bezit van de huizen. « En dan kwamen daar die zwarten en ze grijsden zoo leelijk tegen ons, dat ik de benauwdheid op 't lijf kreeg », vertelde ons een vrouw, die bij de spoorlijn een hoefje bewoonde... Die mariniers legden hun gekwetsten in onze bedden en ze haalden ons eten uit den kelder. Er waren soldaten, die hun paarden stalden op ongedorschen tarwe ».

De vreedzame lieden begrepen 't nog niet, dat de oorlog de wetten en regels breekt en er bij een gevechtsfront maar een belang meer is, dat van het leger.

En natuurlijk eischte men de bedden op voor de gewonden... Veel burgers boden die gaarne zelf aan, en wie die noodzakelijkheid niet vatte, moest ze op harde wijze leeren.

't Was goed nu in deze vreeslijke dagen van den IJzer overtocht, dat de gezinnen heen waren, Kaaskerke brandde en de grond scheurde onder den orkaan van projectielen. We zagen reeds, dat de vijand bij zijn offensief van 24 October uit Tervate oprukte langs den linkeroever der rivier tot op 2 kilometer van Dixmuiden.

Hij werd daar meester van verscheidene hoeven, welke hij als steunpunten inrichtte en ook van de petroleumtanks. Deze stonden aan den IJzer ten getale van twee en voor den oorlog was een Duitscher er toezichter van. En natuurlijk werd die man aangehouden en vertelden de goede burgers allerlei booze verhalen over hem van nachtelijke wandelingen en bespiedingsplannen. De kerel werd langdurig ondervraagd, van hier naar daar gevoerd, losgelaten, weer bij den kraag gevat en waar hij eindelijk belonden is, hebben wij niet kunnen achterhallen. « De man had maar een bezorgdheid, » zei ons de politiekommisaris van Dixmuiden, « en dat was zijn druppel jenever ».

Doch thans waren de komisch-dramatische dagen van de ijverige burgerwacht der Dixmuidensche bevolking voorbij en hing rond de tanks de gruwelijkste tragiek.

Ronarch overwoog wat hem te doen stond, nu de vijand ook op den linkeroever zoo nabij de stad streed. Moest hij met zijn geteisterd, afgemat legertje

wijken, het puin en dus ook het gewichtige bruggehoofd opgeven of trachten nog den voortgang der keizerlijke heirscharen te stuiten?

De Duitschers schreeuwden reeds hun zegepraal uit en tot de burgerlijke gevangenen in de brouwerij Costenoble te Eessen, tot die in het klooster van Vrouwen zeiden officieren en soldaten: « Al uw spionage heeft niets geholpen... nu valt Dixmuiden, in onze handen, maar zijt blij, want dan komt gij ook vrij! »

Ronarch dacht na en oordeelde. De toestand was verschrikkelijk. Daar tusschen Kaaskerke en den IJzer heerschte wanorde, die van een nederlaag en een paniek. Uit de loopgraven bij den dijk naderde een ellendige stoet: gewonden hinkten op een been, of kropen over den grond, blinden hingen aan zienden, maar wien zelf het bloed langs het wesen stroomde of uit schouder, borst, buik of ledematen guldste, men droeg verminkten op planken, vensterblindes, deuren. Noodgeschrei, smartkreten klonken. En over en te midden van die ontzettling spuwden de kanonnen maar altijd voort hun granaten. Soldaten van het 8^e, 10^e en 13^e met karabiniers, jagers, grenadiers, door elkander geworpen in al die vreeslijke botsingen, in den wanhopigen strijd, waar dapperheid en moed der vertwijffeling zelfs machteloos blijft tegen het nuchtere, reusachtige getal, vluchtten mee in een laatste zucht tot zelfbehoud... Menigeen werd nog door een granaatscherf gegrepen... een knal, een doffe val, een kreet... en meer bloed kleurde het gras of de vliet, den poel waar het barmhartige water den doodstrijd verkortte...

De massa gewonden en nog weerbaren, een kluwen van miserie, een afschuwelijk beeld van den oorlog, stuitte op een muur van eigen bewakers... Gendarmen! Daar zaten ze te paard, de rossen dicht tegen een, als palen van een versperring. En voor die zwarte barrikade grijsde een rij dreigende revolvers.

— En avant! klonk het... en in 't Fransch werden ook de Vlamingen terug geslingerd in die hel, weer gejaagd in den ongelijken, den onmogelijken strijd van een tegen honderd, tegen duizend misschien... Alleen voor de gewonden opende zich de muur, voor de

menschelijke wrakken, de kruipenden, de blinden, de verminkten, voor hen, die bloed spuwden uit de doorschoten borst, die met een rooden zakdoek, een reep van een hemd, of lijfrok de wreede gabben en sneden verbonden hadden of stukken vleesch samenhielden. En allen toch nog klampten zich aan het leven en zochten redding, al lag daar voor hen een lange Golgotha-weg... Want de gezondheidsdienst was ontwricht en stond zoo zwak tegenover dezen ontzettenden slag, deze naamlooze ellende.

Wat is er al geleden bij dat vervoer thwars door Veurne-Ambacht, langs de kust van Fransch-Vlaanderen, dan tot Duinkerke en Calais, tot in Engeland zelfs.

Maar ieder maal dat de barrikade der zwarte gestalten zich even geopend had voor een groep gewonden, sloot zij zich weer... Die nog gaan of staan konden, wien 't bloed niet uit een gemarteld lichaam vloeide, moesten terug... En 't was of de vijand het zag, hoe men hem nieuwen buit toevoerde, want luider donderden zijn kanonnen, schriller nog floten zijn mitrailleurkogels.

Als een kudde zonder herder liep de doortengemengde troepenmassa heen en weer. De meeste officieren waren dood of gewond. De overlevende oversten stonden machteloos. « Vooruit! » riep men uit de bewakingslijn, ginds achter den spoordam. Maar waar was het hoofd, om de doelpunten aan te wijzen, de bewegingen te verbinden, den aanval te leiden. Vooruit! Kon men dan den orkaan remmen, die vlammen uit den grond sloeg, vlammen omhoog dreef, vlammen kronkelen deed links en rechts en voor en achter? Kon men storm loopen tegen de fluitende kogelbui uit de klapperende machinegeweren in onbekende verdoken plaatsen opgesteld? En de kudde rende rond, verminderde steeds, botsste nu op het afschuwelijke spervuur, dan weer op den muur van gendarmen... O, die afgrijzelijke marteling van de machteloosheid, van het gevoel niets te kunnen te doen, van de onmogelijkheid te strijden tegen granaten en shrapnells, tegen kogels en vuur... tegen een onzichtbaren vijand door dat schild gedekt.

Ronarch wilde Dixmuiden niet opgeven. Hij zond twee battaljons van het 11° en

eenige kompagnies van de fusiliers, en gelastte een barreel van troepen op te stellen voor Dixmuiden, steunend aan de eene zijde op den IJzer en aan de andere op den spoordijk. Dan waren daar afdeelingen van het 2° jagers zooals we reeds zagen. En Noordelijker zou de divisie Grossetti een aanval doen. De poging der Franschen om bij Nieuwpoort naar Oostende op te rukken was mislukt en ons Groot Hoofdkwartier had juist gezien, dat het groote gevaar in het centrum heerschte, daar bij Tervate en Stuiivekenskerke. Grossetti bracht er een zijner brigaden heen. De generaal vestigde zijn kommando-post bij het station van Pervyse. Het gansche dorp lag te schommelen in de geweldige beschieting. De Franschen rukten moedig vooruit en reeds voorspelde hun legeroverste, dat zij de door de Belgen verlaten loopgraven terug zouden nemen. Maar de veerkracht werd eensklaps gebroken, de eenheden spatterden dooreen. De Duitscher had zich al op Vicogne gevestigd en het kasteeltje in een geducht mitrailleurnest herschepen, vanwaar de dood nu over de velden loeide. De bondgenooten moesten terug naar Stuiivekenskerke.

Ook ten Zuiden duurde de slachting voort. De Duitsche monsterkanonnen brulden van Keiem, Beerst, Eessen, Klerken; de granaten regenden op de vlakte van Schoorbakke tot Dixmuiden, op de ruinen dezer stad, op de loopgraven er omheen, op Kaaskerke. Ronarch zond zijn laatste reserven en hij meldde het aan het hoofdkwartier in deze sombere woorden: « Zoo zij niet houden, stort alles in ».

Maar voorloopig stuitten zij den opmarsch. Onze artillerie had in de grijze massa hevige verwoestingen aangericht. De Duitsche zone zag grauw van de doden. « De aanvallen onzer infanterie leiden tot nuttelooze slachtingen », las men in het notaboekje, gevonden op het lijk van een Duitsch officier, die tot het 202° voetvolkkregiment had behoord. « Mijn kolonel, mijn majoor en veel andere officieren zijn dood of gewond. Onze regimenten zijn in elkaar gelloopen. »

Zoo hijgde men aan beide zijden van inspanning in deze moorddadige worsteling. De avond daalde neer. Maar het

werd niet duister. Een vreeslijker schouwspel nog deed zelfs de hardsten sidderen. De tanks waren gebombardierd en doorschoten... de petroleum geraakte in brand, gudske door de openingen, verspreidde zich in de weiden, en vlieten... daar waar gewonden en stervenden lagen. O. was de doodstrijd dan nog niet zwaar genoeg? Moest die hellestroom van kokende olie, zoals in de middel-

eeuwsche belegeringen van de wallen gestoort werd, nu nog de folteringen ten top voeren: « De tanks branden », zeiden huiverend de uitgeputte mannen.

En dien nacht vermengde zich met de lucht van gas en kruid en rook ook de reuk van verbrand vleesch.

Neen... niets werd onzen martelaars bespaard... Wanneer zou de redding komen?

HET BLOEDIG IJZERLAND

DOOR

A. HANS

EEN GEZICHT OP DE VOORMALIGE SAKEN TE NIEUWPOORT

MET DOORSNIFFEN VAN FRIGATELORRAAD IN HET «NEMANDSLAND»

Uitgever J. HOSTE, 36, St-Pieterstraat, Brussel